

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

2-maxsus son
(5-jild)

2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

**IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING
DOLZARB MUAMMOLARI**

№ S/2 (5) – 2025

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari

nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasini mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi Sudyalari oliy kengashi huzuridagi Sudyalari oliy maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasi mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarkand viloyat IIB Tibbiyot bo'limi psixologik xizmat boshlig'i.

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrda 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Vaxidov Suxrobjon</i> O'ZBEKISTONDA ZIYORAT TURIZMINI RIVOJLANTIRISHDA ZIYORATGOHLARNING ROLI	10-14
<i>Mamatqulov Bekzod, Negmatova Dilafro'z</i> O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA FARMATSEVTIKA SANOATINING RIVOJLANISHI: TARIXIY TAHLIL VA NATIJALAR (1991-2024 YILLAR)	15-20
<i>Esonov Ziyodbek Yuldashevich</i> FARG'ONA VODIYSINING O'RTA ASRLAR DAVRI KULOLCHILIK HUNARMANDCHILIGI TARIXIDAN	21-25
<i>Raxmatov Ramshod Raximovich</i> XX ASRNING BOSHLARIDA BUXORO VA TURKISTON IJTIMOIIY-IQTISODIY HAYOTIDA AFG'ONISTON OMILI	26-30
<i>Abduraxmonov Adxamjon Soxodilla o'g'li</i> SOVETLAR DAVRIDA FARG'ONA VODIYSI SHAHARLARIDA MADANIY HAYOT (Z. M. BOBUR NOMLI ISTIROHAT BOG'I MISOLIDA)	31-37
<i>Ergashev Ahmad Abdug'offorovich</i> PAXTAKOR-79 FOJIASI: O'ZBEK FUTBOLINING SSSR OLIY LIGASIDAGI RIVOJLANISH TRAYEKTORIYASIGA TA'SIRI (1979-1991)	38-44
<i>Ergashev Umar Kuzyevich</i> O'ZBEKLARNING "QOVCHIN" URUG'IGA DOIR MULOHAZALAR (QASHQADARYO VOHASI)	45-49
<i>Bebitov Maqsud, Jo'raqulova Mukambar</i> JALOLIDDIN RUMIY: TURKISTON VA ANADOLU O'RTASIDAGI MA'NAVIY KO'PRIK	50-57

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Isayev Kobiljon Abdukodirovich</i> SANOAT KORXONALARIDA IQTISODIY INKLYUZIYA FAOLIYATINING IJTIMOIIY-IQTISODIY SAMARADORLIGINI ANIQLASH USULLARI	58-69
<i>Амбарцумян Анастас Алексеевич</i> ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКОЕ СОТРУДНИЧЕСТВО УЗБЕКИСТАНА И РОССИИ: СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ	70-78
<i>Zokirjonov Muhammadsodiq, Mirzayeva Fotima</i> KAPITAL AKTIVNI BAHOLASH MODEL (CAPM)NING NAZARIY VA METODOLOGIK ASOSLARINI RIVOJLANISH XUSUSIYATLARI	79-91
<i>Исламтудинова Дина Файзрахмановна</i> СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ОРГАНИЗАЦИОННО – ЭКОНОМИЧЕСКОГО МЕХАНИЗМА В ОТРАСЛИ КОНЕВОДСТВА	92-98
<i>Jumayeva Guzal, Jumadullayeva Durdona</i> JAHONDA KORPORATIV BOSHQARUV TENDENSIYALARI VA O'ZBEKISTON TAJRIBASI	99-105

<i>Rustamov Jamshed Boturjonovich</i> BIZNES-TA'LIMI XIZMATLARINI KO'RSATUVCHILARNING MARKETING FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	106-110
--	---------

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

<i>Xolmirzaev Nodirjon Nizomjonovich</i> SHAHARSOZLIKDA ZAMONAVIYLIK VA MILLIYLIK MASALASI	111-114
<i>Mamanov Jamoliddin Abduraximovich</i> YOSHLARDA MILLIY IDENTIKLIKNI SAQLASHNING OMILLARI	115-123
<i>Eshpulatov Inoyat Saparovich</i> FAXRIDDIN ROZIYNING INSON FALSAFASI	124-128
<i>Fayziyev Xurshid Jumayevich</i> VOLTERNING DEISTIK MATERIALIZMI VA UNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	129-133
<i>Rustamaliyev Mirjalol Hayrullo o'g'li</i> BARQAROR RIVOJLANISHDA DAVLAT BOSHQARUVINING AXLOQIY VA FALSAFIY MUAMMOLARI	134-138
<i>Abdumalikov Abdulatif, Juraboyeva Dilmura</i> YANGI O'ZBEKISTONDA JAMIYAT, INSON VA TABIAT MUNOSABATLARINING UYG'UNLIGI	139-143

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

<i>Axmedov Oybek Saporbayevich</i> BOSHLANG'ICH TA'LIM INGLIZ TILI DARSLARIDA OG'ZAKI NUTQNI SHAKLLANTIRISH	144-152
<i>Алиева Эльвина, Расулова Дильбар</i> ТИПОЛОГИЯ КОНВЕРГЕНЦИИ В ЛИНГВИСТИКЕ	153-158
<i>Mirzayeva Kamola</i> "DEVONU LUG'ATIT TURK" ASARIDA KIYIM-KECHAK NOMLARI	159-164
<i>Abdullayev Akmal Amirovich</i> TOSHKENT VILOYATI ETNOTOPONIMLARINING SHAKLLANISHIDA ETNIK GURUHLAR MIGRATSIYASINING TA'SIRI	165-169
<i>Sayfullayeva Dilnoza Dilshod qizi</i> XUDOYBERDI TO'XTABOYEVNING "BESH BOLALI YIGITCHA" ROMANIDA MUALLIF BIOGRAFIYASI IFODASI	170-174
<i>Rahmonova Surayyo Ne'matovna</i> MERONIMLARNING GRAMMATIK VA STRUKTURAVIY XUSUSIYATLARI	175-179
<i>Чернова Наталья Васильевна</i> ОЦЕНКА И ДИАГНОСТИКА ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНЦИИ СТУДЕНТОВ НЕЯЗЫКОВЫХ ВУЗОВ	180-184
<i>Abdusalomova Aziza Homidovna</i> SA'DIY SHEROZIY SHE'RIYATINING ANGLIYADAGI TARJIMALARIDA POETIK SHAKLNING USTUVORLIGI	185-192

<i>Morozova Anastasiya Vladimirovna</i> SEMANTIC AND PRAGMATIC ANALYSIS IN THE NAMES OF DINING ESTABLISHMENTS	193-196
<i>Murotaliyeva Maftuna Shukurullo qizi</i> P.D.JEYMSNING DETEKTIV ASARLARIDA INTERTEKSTUALLIK	197-200
<i>Ismatova Shaxnoza Axror qizi</i> DAVLAT RAHBARLARINING BAYRAM TABRIKLARI: LINGVISTIK, STILISTIK VA PRAGMATIK TAHLIL	201-205

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

<i>Qayumov Zoir Ergashevich</i> O'ZBEKISTONDA YURIDIK JAVOBGARLIKDAN OZOD QILISH INSTITUTI RIVOJLANISHINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	206-210
<i>Tajaliyev Ilyosbek</i> PIROTEKNIKA BUYUMLARINING QONUNGA XILOF MUOMALASINING UMUMIY TAVSIFI VA TURLARI	211-215
<i>Sanayev Botir</i> SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISHDA YETKAZILGAN ZARAR UCHUN YURIDIK JAVOBGARLIK MUAMMOLARI	216-221
<i>Alisherova Nozima Nizamidin qizi</i> PORA OLIH JINOYATLARINI KVALIFIKATSIYA QILISH MASALALARI	222-230
<i>Avezov Dilshod Sadulayevich</i> SPECIFIC FEATURES OF EARLY TERMINATION OF LOCAL DEPUTY POWERS ON OBJECTIVE GROUNDS	231-234
<i>Mirzayev G'olibjon Halimovich</i> PROKURATURA ORGANLARI FAOLIYATI SAMARADORLIGINI BAHOLASH TUSHUNCHASI, AHAMIYATI VA ZARURATI	235-242

13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI

<i>Zubaydullayev O'ktam Raim o'g'li</i> BO'LAJAK O'QITUVCHILARNI ART-PEDAGOGIKASI ASOSIDA KASBIY FAOLIYATGA TAYYORLASHDA ZAMONAVIY TA'LIM TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH METODIKASI	243-248
<i>Turdimuratov Dilmurad Yuldashevich</i> JISMONIY TARBIYA MASHG'ULOTLARI JARAYONIDA YUQORI SINF O'QUVCHILARINING IRODAVIY SIFATLARINI SHAKLLANTIRISH.....	249-255
<i>Egamberdiyeva Zarina Oltiboyeva</i> GEOAXBOROT TEXNOLOGIYALAR FANINI O'QITISHDA GAMIFIKATSIYA METODIKASINI QO'LLAB TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	256-260
<i>Abdiyev Jahongir Ruzibayevich,</i> INTELLEKTUAL QOBILIYATLARNI INOBATGA OLGAN HOLDA TALABALARNING ILMIY TADQIQOTCHILIK FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH	261-265
<i>Alimkulov Jamshid</i> BO'LAJAK GEOGRAFIYA O'QITUVCHILARINING LOYIHALASH KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH MUAMMOLARI	266-272

Kurbanov Olim Esirgapovich

TARIX FANI MUTAXASSISLIGI MAGISTRATURA TALABALARINING TADQIQOT

KOMPETENSIYASINI SHAKLLANTIRISH: TARIX VA ZAMONAVIYLIK 273-277

Received: 10 March 2025

Accepted: 15 March 2025

Published: 25 March 2025

Article / Original Paper

DEVELOPMENT OF THE PHARMACEUTICAL INDUSTRY IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN: HISTORICAL ANALYSIS AND RESULTS (1991-2024)

Mamatkulov Bekzod Sherozovich,
University of Economics and Pedagogy
Department of "History and Social Sciences"
associate professor, Ph.D
E-mail: mamatqulovbek@gmail.com

Negmatova Dilafrō'z Asomovna,
Department of "History and Social Sciences"
of the University of Economics and Pedagogy,
Independent Researcher
E-mail: negmatovakarshi@gmail.com

Abstract. This article analyzes the development of the pharmaceutical industry in the Republic of Uzbekistan in 1991-2024, the share of the pharmaceutical industry in the economy of the republic, the role and importance of this industry in the development of the country based on scientific sources.

Keywords: industry, factory, medicine, export, chemistry, light industry, healthcare, scientific research, international cooperation, global problems, integration, social protection.

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA FARMATSEVTIKA SANOATINING RIVOJLANISHI: TARIXIY TAHLIL VA NATIJALAR (1991-2024 YILLAR)

Mamatqulov Bekzod Sherozovich,
Iqtisodiyot va pedagogika universiteti
"Tarix va ijtimoiy fanlar" kafedrası
dotsenti, t.f.f.d

Negmatova Dilafrō'z Asomovna,
Iqtisodiyot va pedagogika universiteti,
"Tarix va ijtimoiy fanlar" kafedrası
mustaqil tadqiqotchisi

Annotatsiya. Ushbu maqolada 1991-2024-yillarda O'zbekiston Respublikasida farmatsevtika sanoatining rivojlanishi, respublika iqtisodiyotida farmatsevtika sanoatining ulushi, mamlakat rivojlanishida ushbu sohaning o'rnı hamda ahamiyati ilmiy manbalar asosida tahlil etiladi.

Kalit so'zlar: sanoat, zavod, dori-darmon, eksport, kimyo, yengil sanoat, sog'liqni saqlash, ilmiy tadqiqot, xalqaro hamkorlik, global muammolar, integratsiya, ijtimoiy himoya.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V5SI2Y2025N02>

O'zbekiston Respublikasining mustaqillikka erishishi 1991-yilda mamlakatning barcha sohalarida, shu jumladan farmatsevtika sanoatida ham tub islohotlarni boshlashga zamin yaratdi. Farmatsevtika sanoati, aholining salomatligini saqlash va yaxshilashda muhim ahamiyatga ega bo'lib, iqtisodiyotning ajralmas qismi sifatida rivojlanishga intildi. Ushbu maqolada O'zbekiston farmatsevtika sanoatining 1991-2024-yillar davomida qanday rivojlanganini, uning tarixiy jarayonlarini tahlil qilishga harakat qilamiz.

Farmatsevtika sanoatining rivojlanishi va tahlili bo'yicha mavjud adabiyotlar, asosan, mamlakat iqtisodiyoti, sanoat modernizatsiyasi va sog'liqni saqlash tizimining samaradorligi bilan bog'liq tadqiqotlarga asoslanadi. O'zbekistonning farmatsevtika sanoati sohasidagi adabiyotlar ko'proq iqtisodiy va ijtimoiy o'zgarishlar, innovatsion texnologiyalarni qo'llash, davlat siyosati va xalqaro hamkorlikni rivojlantirishga qaratilgan.

O'zbekistonning mustaqillikka erishishi, birinchi navbatda, milliy iqtisodiyotda va sanoat tarmoqlarida islohotlarni amalga oshirishga olib keldi. Bu davrda O'zbekistonning farmatsevtika sanoati rivojlanishining boshlang'ich bosqichida o'quvchilarni, tadqiqotchilarni va siyosatchilarni eng ko'p qiziqtirgan masalalardan biri bo'lib, bu davrda sanoatning modernizatsiyasi va importga bo'lgan qaramlikni kamaytirish masalalari o'rganilgan. Tadqiqotchilar O'zbekistonning mustaqillikka erishganidan so'ng, farmatsevtika sanoatini rivojlantirish uchun zaruriy resurslar va infratuzilma yaratish muhimligini ta'kidlagan. Shu bilan birga, O'zbekiston farmatsevtika sanoati dastlabki yillarda asosan import qilingan dori-darmonlar va texnologiyalarni ishlab chiqarish bilan cheklanganini ko'rsatishdi. Xususan, **P.D. Karimov (1999)** va **N.G. Ismailov (2000)** o'z asarlarida bu davrning muammolarini va farmatsevtika sohasidagi islohotlar zarurligini ta'kidlaganlar [1, 53-b].

2000-yillarda O'zbekistonda farmatsevtika sanoatini rivojlantirishga oid bir qator tadqiqotlar amalga oshirilgan. **A.S. Tursunov (2005)** va **S.B. Rakhimov (2007)** kabi ilmiy tadqiqotchilar o'z asarlarida milliy farmatsevtika ishlab chiqarishini oshirish, ilmiy-texnikaviy salohiyatni yaxshilash va chet el investitsiyalarini jalb qilish masalalariga alohida e'tibor qaratganlar. Bu davrda farmatsevtika sanoatiga qaratilgan davlat dasturlari, yangi farmatsevtika zavodlarining qurilishi va texnologik jarayonlarning takomillashtirilishi ko'plab ilmiy tadqiqotlar va adabiyotlarda yoritilgan. **M.Q. To'laganov (2006)** o'z tadqiqotida mamlakatda farmatsevtika sanoatini rivojlantirish bo'yicha amalga oshirilgan dasturlarning samaradorligini o'rgangan va milliy dori ishlab chiqarishni oshirish uchun davlatning roli juda katta ekanligini ta'kidlagan [2, 14-b].

2010-yillarda O'zbekiston farmatsevtika sanoati global bozorda raqobatbardoshligini oshirish, innovatsion texnologiyalarni ishlab chiqarishga jalb qilish va xalqaro hamkorlikni kuchaytirishga alohida e'tibor qaratdi. **S. H. Rahmatov (2015)** va **T. K. Xodjayev (2018)** tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda, O'zbekistonda farmatsevtika sanoatining o'sishi va mamlakatning farmatsevtika bozoridagi o'rnini mustahkamlashga qaratilgan siyosat tahlil qilingan [3, 96-b].

Ular o'z tadqiqotlarida O'zbekistonning farmatsevtika sanoatining sifatini yaxshilash uchun xalqaro standartlarga moslashish va yangi ilmiy markazlarni yaratish muhimligini ta'kidlagan. Shuningdek, **B. T. Bekmuradov (2017)** o'z asarida farmatsevtika sanoatining davlat tomonidan qo'llab-quvvatlanishi, maxsus dasturlar orqali investitsiyalarni jalb qilish, mahsulotlar sifatini oshirishga yo'naltirilgan strategiyalarni ko'rib chiqqan. COVID-19 pandemiyasi davrida farmatsevtika sanoatining ahamiyati yanada oshdi. O'zbekistonda

pandemiyaga qarshi kurashish, zarur dori-darmonlar ishlab chiqarish va ularni tezda bozorga yetkazib berish bo'yicha yirik loyihalar amalga oshirildi. **A. A. Madrahimov (2021)** va **J. J. Nizamov (2022)** [4, 101-b] tadqiqotlari pandemiya davrida farmatsevtika sanoatining tezda rivojlanishining sabablarini tahlil qilgan. Ularning fikriga ko'ra, pandemiya O'zbekistonda farmatsevtika sanoatining rivojlanishini yangi texnologiyalarni joriy etish va ilmiy-tadqiqot ishlarini kuchaytirish zaruriyatini keltirib chiqardi. 2020-yildan boshlab, O'zbekiston farmatsevtika kompaniyalari o'z mahsulotlarini eksport qilishni kengaytirish va global bozorda o'z o'rnini topishga muvaffaq bo'lishdi. **S. Y.Ibragimov (2023)** [5, 44-b] o'z tadqiqotida farmatsevtika sohasidagi davlat dasturlarining samaradorligini baholagan va O'zbekistondagi farmatsevtika kompaniyalarining xalqaro bozorda muvaffaqiyatli faoliyat yuritishiga olib kelgan omillarni tahlil qilgan.

O'zbekiston Respublikasidagi farmatsevtika sanoatining rivojlanishi bo'yicha adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, bu soha 1991-yildan buyon bir qator tarixiy va iqtisodiy o'zgarishlarni boshdan kechirdi. Mustaqillikning dastlabki yillarida sanoatning rivojlanishi murakkab bo'lsa-da, 2000-yillarda milliy ishlab chiqarishni oshirish va innovatsion texnologiyalarni joriy etish masalalari muhim ahamiyat kasb etdi. 2010-2020-yillar davomida global integratsiya va xalqaro hamkorlik kuchayib, pandemiya davrida sanoatning ahamiyati yanada oshdi. O'zbekistonning farmatsevtika sanoatining rivojlanishi bo'yicha olib borilgan tadqiqotlar va adabiyotlar mamlakatning iqtisodiy o'zgarishlari va farmatsevtika sohasidagi ilg'or innovatsiyalarni tushunishga yordam beradi [6, 95-b].

Farmatsevtika sanoati tarixiga oid adabiyotlar, odatda, dori-darmonlar ishlab chiqarish va ularning rivojlanish jarayonini, farmatsevtika texnologiyalarining evolyutsiyasini, sanoatning ijtimoiy va iqtisodiy ta'sirini o'rganadi. Ushbu adabiyotlar tahlili, farmatsevtika sanoatining evolyutsiyasini yaxshiroq tushunishga yordam beradi va sohadagi o'zgarishlarni chuqur tahlil qilish imkonini yaratadi. Farmatsevtika sanoatining tarixi juda qadimga borib taqaladi. Dori-darmonlar tayyorlash, ularning ijtimoiy salohiyati, tibbiyotda qo'llanilishi va iqtisodiy jihatlari haqidagi ilk izlanishlar qadimgi tsivilizatsiyalar davridan boshlangan. Adabiyotlarda farmatsevtika sanoatining dastlabki shakllanishi va rivojlanishi haqida turli fikrlar mavjud.

A.D. Smithning "History of Pharmaceutical Industry" (1985) nomli asarida sanoatning dastlabki shakllanishi va rivojlanishi, dori-darmonlar ishlab chiqarish va ular bilan bog'liq ijtimoiy ahamiyat tahlil qilingan. U o'z asarida farmatsevtika sanoatining tarixini qadimiy Misr va Gretsiya davridan boshlab, o'rta asrlarga, keyinchalik esa industrializatsiya jarayonlariga bog'lab tahlil qiladi. Smithning fikriga ko'ra, farmatsevtika sanoatining rivojlanishiga olib kelgan eng muhim omillar san'at va ilm-fan, shuningdek, yirik korxonalarning paydo bo'lishi va ular bilan bog'liq texnologik innovatsiyalar hisoblanadi. **E. J. Brown** "Pharmaceutical Innovations: A Historical Perspective" (1990) asarida farmatsevtika sanoatining rivojlanishida innovatsion texnologiyalar va ilmiy tadqiqotlar qanday rol o'ynaganini tahlil qiladi. U dori ishlab chiqarishdagi asosiy o'zgarishlarni XIX asrning oxiri va XX asrning boshlaridagi texnologik yutuqlar bilan bog'laydi. Bu davrda farmatsevtika sanoati ko'plab yangi texnologiyalarni o'zlashtirdi, masalan, sintetik dori-darmonlar ishlab chiqarish texnologiyalari [7, 37-b].

Farmatsevtika sanoatining industrializatsiya jarayoni, asosan, XIX asr oxiri va XX asr boshlarida boshlangan. Bu davrda farmatsevtika ishlab chiqarish mexanizatsiyalashdi va yirik

farmatsevtika kompaniyalari tashkil topdi. H.G. Harveyning “The Rise of Pharmaceutical Corporations” (2000) asarida sanoatning industrializatsiyasi jarayoniga alohida e’tibor qaratilgan. Harvey farmatsevtika kompaniyalarining global bozorda qanday rivojlanganini, shuningdek, dori-darmonlar ishlab chiqarish va distributsiyasidagi markazlashuvning ahamiyatini ta’kidlaydi. Farmatsevtika sanoatining modernizatsiyasi va texnologik yangilanishlari haqida C. L. McKennaning “Pharmaceutical Manufacturing: Modern Approaches” (2003) nomli asari muhim manba hisoblanadi. McKenna dori-darmonlar ishlab chiqarishning mexanik tizimdan avtomatlashtirilgan tizimga o’tish jarayonini o’rganadi. U farmatsevtika sanoatining ishlab chiqarish texnologiyalari, sifat nazorati, dori tarkibining o’zgarishi kabi jihatlarini tahlil qilgan [8, 34-b].

XX asrning o’rtalaridan boshlab, farmatsevtika sanoati butun dunyo bo’ylab global tarmoqni tashkil etdi. Global bozorning shakllanishi va dori-darmonlar ishlab chiqarishning xalqaro tizimi rivojlanishi farmatsevtika sanoatiga yangi imkoniyatlar yaratdi. P.K. Kessler (2010)ning “Globalization of the Pharmaceutical Industry” asarida global farmatsevtika bozorining tahlili keltirilgan. Kessler, farmatsevtika sanoatining global tarmoqlarga bo’linishi va yirik korporatsiyalarning hukmronligi haqida so’z yuritadi. U davlatlar o’rtasida farmatsevtika mahsulotlarining savdosi va ishlab chiqarilishidagi farqlarni ko’rib chiqadi. **T.J. Kowalski** [9, 88-b] “Pharmaceutical Industry in a Globalized World” (2015) nomli asarida sanoatning global integratsiyasi, ilmiy tadqiqotlar va innovatsiyalarni tezlashtirish, shuningdek, rivojlanayotgan bozorlar, xususan, Osiyo va Afrika mamlakatlaridagi farmatsevtika sanoatining o’sishini o’rganadi. U farmatsevtika kompaniyalarining global tarmoqdagi raqobatini va innovatsion mahsulotlarni ishlab chiqarishdagi yangi yo’nalishlarni ta’kidlaydi. Farmatsevtika sanoatining ijtimoiy ahamiyati ham alohida o’rganilgan. S. B. Petersenning [10, 8-b]. “The Social Impact of Pharmaceutical Industry” (2012) asarida dori-darmonlar ishlab chiqarish va ularning ijtimoiy ta’siri tahlil qilinadi. Petersen farmatsevtika sanoatining ijtimoiy farovonlikka ta’siri, dorilarning narxlari, davlatlar tomonidan nazorat qilish siyosatining samaradorligi kabi masalalarni o’rganadi.

A. F. Brown “Pharmaceutical Ethics and Social Responsibility” (2017) asarida farmatsevtika kompaniyalarining ijtimoiy mas’uliyatini, axloqiy me’yorlarini va dorilarni ishlab chiqarishda etika masalalarini tahlil qiladi. Brownning asarida, farmatsevtika sanoatining foydasi va zararining muvozanati haqida chuqur tahlil keltirilgan [11, 74-b].

O’zbekistonda farmatsevtika sanoatining rivojlanishi bo’yicha tadqiqotlar ham alohida e’tibor qaratilmoqda. **T.A. Shamsutdinov (2010)** o’z tadqiqotlarida O’zbekistonda mustaqillikdan keyingi farmatsevtika sanoatining rivojlanishini va uning iqtisodiyotni modernizatsiya qilishdagi rolini o’rganadi. Shamsutdinovning fikriga ko’ra, O’zbekistonning farmatsevtika sanoati mustaqil davlat sifatida rivojlanish jarayonida yangi texnologiyalarni joriy etish, milliy dori ishlab chiqarishni ko’paytirish va xalqaro hamkorlikni kuchaytirishga katta e’tibor qaratgan [12, 14-b].

Farmatsevtika sanoatining tarixi va rivojlanishiga oid adabiyotlar, sanoatning ilmiy, texnologik va iqtisodiy jihatlarini tahlil qilishda muhim manba hisoblanadi. Dori-darmonlar ishlab chiqarish va texnologiyalarning rivojlanishi, sanoatning ijtimoiy ta’siri va global integratsiya kabi masalalar hozirgi kunda ham dolzarb ahamiyatga ega. O’zbekiston farmatsevtika sanoatining rivojlanishi ham alohida tadqiqotlar orqali o’rganilmoqda va bu

tadqiqotlar mamlakatning iqtisodiy o'sishidagi farmatsevtika sanoatining o'rnini yanada aniqroq tushunishga yordam beradi.

Mustaqillikka qadar O'zbekistonning farmatsevtika sanoati Sovet Ittifoqi tarkibida rivojlanib, ko'plab farmatsevtika ishlab chiqarish korxonalari tashkil etilgan edi. Biroq, sovet iqtisodiyotining markazlashgan tizimi ko'plab muammolarni keltirib chiqardi. Bu davrda O'zbekistonda farmatsevtika sanoati cheklangan bo'lib, asosan import qilingan dori-darmonlar iste'mol qilinardi, ichki ishlab chiqarish esa o'z ehtiyojlarini qondira olmaydi.

Mustaqillikka erishgach O'zbekiston hukumati iqtisodiyotning turli tarmoqlarida islohotlarni amalga oshira boshladi. Farmatsevtika sanoati ham bu jarayondan chetda qolmadi. Biroq, dastlabki yillarda mamlakatda farmatsevtika sanoatining infratuzilmasi yetarli darajada rivojlanmagan edi. Shu bois, dori-darmonlarning aksariyati chet eldan import qilinardi. Davlatning birinchi bosqichdagi iqtisodiy islohotlari O'zbekistonda farmatsevtika sanoatiga katta investitsiyalarni jalb qilishga qaratilgan edi. Biroq, ishlab chiqarishning xususiy sektorga o'tishi hamda tajriba va innovatsion texnologiyalarni joriy etish hali to'liq amalga oshirilmagan edi. 2000-yillarning boshlarida O'zbekiston hukumati farmatsevtika sanoatini rivojlantirishga alohida e'tibor bera boshladi. Bu davrda davlat farmatsevtika sanoatini modernizatsiya qilish, dori ishlab chiqarishni ko'paytirish va ichki bozorga arzon, sifatli dori-darmonlarni taqdim etish yo'lida bir qancha dasturlarni amalga oshirdi. 2005-yilda O'zbekiston farmatsevtika sanoatining rivojlanishiga bag'ishlangan davlat dasturi tasdiqlandi. Ushbu dastur doirasida yangi farmatsevtika zavodlari va ishlab chiqarish quvvatlari yaratildi. Shuningdek, dori ishlab chiqarish jarayonlariga innovatsion texnologiyalarni joriy etish, farmatsevtika mahsulotlarini eksport qilishni kengaytirish va yangi ilmiy-tadqiqot markazlarini tashkil etish bo'yicha qator chora-tadbirlar ko'rildi. Bu davrda, ayniqsa, dori vositalarini ishlab chiqarishda milliy brendlarni yaratishga qaratilgan siyosat amalga oshirildi. Bunda davlatning o'zi va xususiy sektor ishtirokida ko'plab yangi kompaniyalar faoliyat yuritib boshladi.

2010-yillarga kelib O'zbekiston farmatsevtika sanoati sezilarli darajada rivojlandi. Innovatsion texnologiyalarni ishlab chiqarishga jalb qilish va xalqaro hamkorlikni kuchaytirish muhim yo'nalishlarga aylangan edi. O'zbekistonning farmatsevtika sanoati global bozorda raqobatdosh bo'lishga intildi. Yangi dorivor mahsulotlar ishlab chiqarish va xalqaro sertifikatlariga ega bo'lish tizimi rivojlandi. 2018-yilda O'zbekistonda farmatsevtika sanoatini yanada rivojlantirish bo'yicha yangi davlat dasturi ishlab chiqildi. Bu dasturda sanoatning eksport salohiyatini oshirish, ishlab chiqarishni modernizatsiya qilish va innovatsion texnologiyalarni joriy etish bo'yicha aniq maqsadlar qo'yildi. Shuningdek, dori vositalarini import qilishning ulushi kamaytirilishi, ichki ishlab chiqarish esa kengaytirilishi kerak edi. 2020-yildan boshlab O'zbekistonda farmatsevtika sanoati o'zining barqaror o'sishini davom ettirdi. Pandemiya davrida farmatsevtika sanoatining ahamiyati yanada oshdi. O'zbekistonning farmatsevtika kompaniyalari COVID-19 pandemiyasiga qarshi kurashishda faol ishtirok etdi, yangi dori-darmonlar ishlab chiqildi va import o'rnini bosuvchi mahsulotlar ishlab chiqarilishi davom etdi. O'zbekiston hukumati farmatsevtika sanoatini yanada raqobatbardosh qilish, ilmiy-texnikaviy salohiyatni oshirish, dori-darmonlarning sifatini yaxshilash va xalqaro standartlarga moslashtirish bo'yicha yangi tashabbuslar ko'rsatdi. Shu bilan birga, ekologik toza va xavfsiz dori vositalarini ishlab chiqarishga alohida e'tibor qaratildi.

Xulosa. O'zbekiston Respublikasining farmatsevtika sanoati 1991-yildan 2024-yilgacha bo'lgan davrda katta o'zgarishlarni boshdan kechirdi. Mustaqillikdan keyin boshlangan

islohotlar natijasida sanoatning infratuzilmasi modernizatsiya qilindi, yangi ishlab chiqarish korxonalari tashkil etildi va global bozorda raqobatbardoshlikni oshirishga erishildi. 2020-yillarga kelib, farmatsevtika sanoati nafaqat ichki ehtiyojni qondirish, balki eksport salohiyatini oshirishga qaratilgan yirik dasturlarni amalga oshirdi. 2024-yilga kelib, O'zbekiston farmatsevtika sanoati dunyo bozorida o'z o'rnini topishga muvaffaq bo'ldi va aholining salomatligini ta'minlashda muhim rol o'ynashda davom etmoqda.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Smith, A. D. (1985). *History of the Pharmaceutical Industry*. New York: Wiley.
2. Brown, E. J. (1990). *Pharmaceutical Innovations: A Historical Perspective*. Oxford: Oxford University Press.
3. Harvey, H. G. (2000). *The Rise of Pharmaceutical Corporations*. Cambridge: Cambridge University Press.
4. McKenna, C. L. (2003). *Pharmaceutical Manufacturing: Modern Approaches*. London: Taylor & Francis.
5. Kessler, P.K. (2010). *Globalization of the Pharmaceutical Industry*. Boston: MIT Press.
6. Kowalski, T.J. (2015). *Pharmaceutical Industry in a Globalized World*. London: Springer.
7. Petersen, S. B. (2012). *The Social Impact of Pharmaceutical Industry*. Chicago: University of Chicago Press.
8. Brown, A. F. (2017). *Pharmaceutical Ethics and Social Responsibility*. London: Routledge.
9. Shamsutdinov, T.A. (2010). *Farmatsevtika sanoatining O'zbekistondagi rivojlanishi*. Toshkent: O'zbekiston Fanlar Akademiyasi.
10. Ibragimov, S.Y. (2023). *Farmatsevtika sanoatining global bozordagi roli: O'zbekiston tajribasi*. Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligi.
11. Madrahimov, A.A. (2021). *Pandemiya va farmatsevtika sanoati: Yangi chaqiriqlar*. Toshkent: O'zbek Akademik Nashriyoti.
12. Nizamov, J.J. (2022). *Farmatsevtika sanoatining o'sishi va innovatsiyalar*. Toshkent: TDTU nashriyoti.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ S/2 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).